

निर्वाचन आयोग, नेपाल
योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा

लैङ्गिक तथा समावेशी कार्ययोजना

२०७२ पौष — २०७५ आषाढ

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४			२०७४/०७५							
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
१	सांगठनिक नीति र कार्यक्रममा लैङ्गिकता तथा समावेशिताको मूलप्रवाहीकरण													
१.१	आयोग र अन्तरगत निर्माण हुने भवनहरूलाई लैङ्गिक तथा अपाङ्गमैत्री बनाउने कार्यलाई निरन्तरता दिने।									प्रशासन शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग	निर्माण हुने भवनहरू लैङ्गिक तथा अपाङ्गमैत्री भएको हुने।	सं.मा.तथा स्था.वि. मन्त्रालय र स.वि. मन्त्रालयसँगको समन्वय
१.२	आयोग वा अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूको स्वेदशी तथा वैदेशिक अध्ययन, अवलोकन, तालिम तथा भ्रमणमा लैङ्गिक तथा समावेशितालाई प्राथमिकता दिई मनोनयन गर्ने।									प्रशासन शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग	लैङ्गिक तथा समावेशितालाई प्राथमिकता दिई आयोगको वैदेशिक अध्ययन, तालिम तथा भ्रमणमा मनोनयन भएको हुने।	
१.३	स्थानीयस्तरमा सरकारी निकाय, विद्यालय, राजनीतिक दल, गैरसरकारी संस्था तथा नागरिक समाजले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रममा निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशितासम्बन्धी विषय समावेश गर्न पहल गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	निर्वाचन शिक्षा, सूचना केन्द्र तथा तालिम शाखा र जि.नि.का.	आयोग	अन्य सरकारी निकाय, राजनीतिक दल, गैरसरकारी संस्था र नागरिक समाजले सञ्चालन गर्ने स्थानीयस्तरको कार्यक्रममा निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशितासम्बन्धी विषय समावेश भएको हुने।	
१.४	लैङ्गिक तथा समावेशी समन्वय समिति (GICC) नियमित रूपमा बैठक गर्ने।									लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ		आयोग	चौमासिक रूपमा लैङ्गिक तथा समावेशी समन्वय समिति (GICC) को बैठक बसेको हुने।	
१.५	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ (GI Unit) को आवश्यकता अनुसार बैठक गर्ने।									लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ		आयोग	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइको नियमित बैठक भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.					
१.६	लैङ्गिक तथा समावेशी रणनीतिको बाँकी अवधिको लागि लैङ्गिक तथा समावेशी कार्ययोजना तयार गर्ने।											लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ		आयोग र IFES Nepal	लैङ्गिक तथा समावेशी रणनीतिको बाँकी अवधिको लागि लैङ्गिक तथा समावेशी कार्ययोजना तयार भएको हुने।	
२	कर्मचारी र सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास															
२.१	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइका सदस्यहरू तथा एकाइमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धी प्रस्ताव लेखन, प्रतिवेदन लेखन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, लैङ्गिक तथा समावेशीमैत्री सञ्चार जस्ता विषयमा प्रशिक्षण दिने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	प्रशासन शाखा, नि.शि.सू. तथा तालिम शाखा	आयोग र UNDP/ESP, IFES Nepal, DIPD	सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई क्षमता अभिवृद्धिसम्बन्धी प्रशिक्षण दिइएको हुने।	
२.२	लैङ्गिक तथा समावेशी समन्वय समितिका पदाधिकारी तथा लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइमा कार्यरत कर्मचारीहरूको प्राथमिकतासहित आयोग वा अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूलाई लैङ्गिक तथा समावेशिताका क्षेत्रमा भएका असल अभ्यासबारे अनुभव आदानप्रदान गर्न वैदेशिक अध्ययन भ्रमणमा पठाउने।											प्रशासन शाखा		आयोग र UNDP/ESP, IFES Nepal, DIPD	लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी ४ वटा वैदेशिक अध्ययन भ्रमण भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४		२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
२.३	लैङ्गिक तथा समावेशी दृष्टिकोणले कानुनी मस्यौदा लेखन (Legal Drafting) सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्न आयोगका अधिकृतस्तरका कर्मचारीहरूलाई प्रशिक्षण दिने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	कानुन शाखा	आयोग र IFES Nepal	कानुनी मस्यौदा लेखन (Legal Drafting) सम्बन्धी प्रशिक्षण सञ्चालन भएको हुने।	
२.४	आयोग र अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूलाई प्रशासनिक नेतृत्व विकास सम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	प्रशासन शाखा, नि.शि.सू. तथा तालिम शाखा	आयोग र UNDP/ESP	आयोग र अन्तर्गत कार्यरत महिला तथा समावेशी समूहका अधिकृतस्तरका कर्मचारीहरूलाई प्रशासनिक नेतृत्व विकास सम्बन्धी प्रशिक्षण दिइएको हुने।	
२.५	आयोग वा अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूलाई सांकेतिक भाषा सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने र ती कर्मचारीहरूको रोष्टर तयार गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	प्रशासन शाखा, नि.शि.सू. तथा तालिम शाखा	आयोग र UNDP/ESP	आयोगमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई सांकेतिक भाषासम्बन्धी तालिम दिइएको हुने।	
२.६	लोकतन्त्र, निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशिता र सुशासनसम्बन्धी विषयमा ज्ञान तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि अर्धवार्षिक रूपमा विषय विज्ञहरूसँग विचार आदान-प्रदान कार्यक्रम गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	नि.शि.सू. तथा ता. शाखा र लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	UNDP/ESP, IFES Nepal	त्रैमासिक रूपमा विज्ञहरूसँग विचार आदान-प्रदान कार्यक्रम भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.					
२.७	लोकन्त्र, निर्वाचन, लैङ्गिक तथा समावेशिता लगायतका विषयमा अभिमुखीकरण, प्रशिक्षण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय महिला आयोगसँग समन्वय गरी कार्यदल गठन गर्ने र स्रोत सामग्री तयार गर्ने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	नि.शि.सू. तथा ता. शाखा र लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal	लोकन्त्र, निर्वाचन, लैङ्गिक तथा समावेशिता लगायतका विषयमा अभिमुखीकरण, प्रशिक्षण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि कार्यदल गठन भई स्रोत सामग्री तयार भएको हुने।	
२.८	लोकन्त्र, निर्वाचन, लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषयमा आयोगका अधिकृत स्तरका कर्मचारीहरूलाई मुख्य प्रशिक्षक प्रशिक्षण दिने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	नि.शि.सू. तथा ता. शाखा र लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal	लोकन्त्र, निर्वाचन, लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषयमा आयोगका कर्मचारीहरूलाई मुख्य प्रशिक्षक प्रशिक्षण दिइएको हुने।	
२.९	लोकन्त्र, निर्वाचन, सुशासन, लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषयमा क्षेत्रीय/जिल्ला निर्वाचन अधिकारी, लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्ति तथा लोकतन्त्र, सुशासन र निर्वाचनका क्षेत्रमा कार्यरत नागरिक समाज/ गै.स.स.का प्रशिक्षकको योग्यता भएका दुई जना प्रतिनिधिसमेत गरी प्रत्येक जिल्लाबाट चार जनालाई प्रशिक्षक प्रशिक्षण प्रदान गरी स्रोत व्यक्ति तयार गर्ने र सोको खण्डीकृत रोष्टर तयार गर्ने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	नि.शि.सू. तथा ता. शाखा र लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal	२२५ जना जिल्लास्तरीय प्रशिक्षक तयार भई सोको खण्डीकृत रोष्टर तयार भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४		२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
२.१०	आयोग र अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूलाई निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशिताका विषयमा अभिमुखीकरण गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	नि.शि.सू. तथा ता. शाखा र लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ		आयोग र अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूलाई निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशिता विषयमा अभिमुखीकरण दिइएको हुने।	
२.११	रोष्टरका स्रोतव्यक्ति परिचालन गरी सबै जिल्लामा लोकतन्त्र, निर्वाचन, सुशासन, निर्वाचन प्रक्रियामा लैङ्गिकता तथा समावेशिता, निर्वाचनमा पहुँच आदि विषयमा निर्वाचनका सरोकारवालाहरूलाई प्रशिक्षण, अभिमुखीकरण/ अन्तरक्रिया सञ्चालन गर्ने।									जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ, योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा र नि.शि.सू. तथा ता. शाखा	आयोग र विकास साझेदार	७५ जिल्लामा प्रशिक्षण, अभिमुखीकरण/अन्तरक्रिया कार्यक्रम भएको हुने।	रोष्टरका स्रोत व्यक्ति परिचालन हुने।
२.१२	स्थानीय निकायको निर्वाचनमा महिलाहरूको सहभागिता अभिवृद्धि गर्न स्थानीयस्तरका महिलाहरूलाई नेतृत्व विकास प्रशिक्षण दिने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय र नि.शि.सू. तथा ता. शाखा	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal र DIPD	७५ जिल्लामा स्थानीय स्तरका महिलाहरूको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने।	रोष्टरका स्रोत व्यक्ति परिचालन हुने।
२.१३	सरकारी तथा सार्वजनिक संस्थानमा कार्यरत अधिकृतस्तरका महिला तथा समावेशी समूहका कर्मचारीहरूलाई निर्वाचन/ मतदान व्यवस्थापन तथा सञ्चालनसम्बन्धी विषयमा अभिमुखीकरण गरी रोष्टर तयार गर्ने।									निर्वाचन सञ्चालन शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र UNDP/ESP	सरकारी तथा सार्वजनिक संस्थानमा कार्यरत अधिकृतस्तरका महिला तथा समावेशी समूहका कर्मचारीहरूलाई निर्वाचन/मतदान व्यवस्थापन सञ्चालन र व्यवस्थापन सम्बन्धी अभिमुखीकरण सम्पन्न भई रोष्टर तयार भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.					
२.१४	निर्वाचन शिक्षा कार्यकर्ताको रूपमा परिचालन हुने सामाजिक परिचालक, शिक्षिकालगायतलाई निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशिता सम्बन्धी अभिमुखीकरण गर्ने।											जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र UNDP/ ESP	सामाजिक परिचालक तथा विद्यालयका शिक्षिकाले अभिमुखीकरण लिएको हुने।	रोष्टरका स्रोत व्यक्ति परिचालन हुने।
२.१५	लोकतन्त्र, सुशासन, निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशितासम्बन्धी विषयमा तेस्रो लिङ्गी, लोपोन्मुख, सीमान्तीकृत तथा अति सीमान्तीकृत जातजाति, एकल महिला र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्न केन्द्र र जिल्लास्तरमा अन्तरक्रिया/अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।											जिल्ला निर्वाचन कार्यालय र योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ र नि.शि.सू. तथा तालिम शाखा	आयोग, UNDP/ESP र IFES Nepal	लोकतन्त्र, सुशासन, निर्वाचन, लैङ्गिकता तथा समावेशितासम्बन्धी विषयमा तेस्रो लिङ्गी, लोपोन्मुख, सीमान्तीकृत तथा अति सीमान्तीकृत जातजाति, एकल महिला र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्न केन्द्र र ३५ जिल्लामा अन्तरक्रिया/ अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने।	तेस्रो लिङ्गीको हकमा केन्द्र तथा अन्यको हकमा जिल्ला स्तरमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। रोष्टरका स्रोत व्यक्ति परिचालन हुने।
२.१६	केन्द्र र स्थानीय स्तरमा निर्वाचन, लैङ्गिकता र समावेशितासम्बन्धमा सञ्चालित प्रशिक्षण/अन्तरक्रिया/ अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको नामावली सम्बन्धित संघ/संस्थाको केन्द्रीय कार्यालयमा जानकारी गराउने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग	केन्द्र र स्थानीय स्तरमा निर्वाचन, लैङ्गिकता र समावेशितासम्बन्धमा सञ्चालित प्रशिक्षण/अन्तरक्रिया/ अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको नामावली सम्बन्धित संघ/संस्थाको केन्द्रीय कार्यालयमा जानकारी गराइएको हुने।	
२.१७	आयोगले सञ्चालन गर्ने तालिममा लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषय समेत समावेश गर्ने।											निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	आयोग	सञ्चारकर्मीको तालिममा लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी विषय समेत समावेश भएको हुने।	निर्वाचनको समयमा

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४		२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
३	महिला र सामाजिक विभेदमा परेका समूहहरूको प्रतिनिधित्व र सहभागिता सुनिश्चित गर्ने													
३.१	आयोगलाई आवश्यक पर्ने कर्मचारीको प्राप्ति, पदस्थापना र सरुवा गर्दा सम्भव भएसम्म लैङ्गिक तथा समावेशीकरण नीति समेतलाई मध्यनजर गरी मापदण्ड बनाउने र सो बमोजिम आयोग र अन्तर्गतका कर्मचारीको सरुवा तथा पदस्थापना गर्ने।									प्रशासन शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग	कर्मचारीको प्राप्ति, पदस्थापना र सरुवासम्बन्धी मापदण्ड तयार भइ कार्यान्वयनमा आएको हुने।	
३.२	आयोग र अन्तर्गतका प्रदेश/क्षेत्रीय तथा जिल्ला निर्वाचन कार्यालयहरूमा कर्मचारीहरूको पदस्थापना तथा सरुवा गर्दा महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, खस आर्य, मधेशी, थारू, मुस्लिम, पिछडिएको क्षेत्र र अपांगता भएका कर्मचारीहरू क्षेत्रगत रूपमा सम्भव भएसम्म १० प्रतिशत रहने गरी गर्ने।									प्रशासन शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग	कर्मचारी पदस्थापना तथा सरुवा समावेशी भएको हुने।	
३.३	आयोग र अन्तर्गतका कर्मचारीहरूको खण्डीकृत तथ्यांक अद्यावधिक गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र IFES Nepal	खण्डीकृत तथ्यांक अद्यावधिक भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत	
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५									
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.						
४	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको कार्यान्वयन																
४.१	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट निर्देशिका तयार गर्ने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	आर्थिक प्रशासन शाखा	IFES Nepal	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा निर्देशिका तयार भएको हुने।		
४.२	आयोग र अन्तरगतका जि.नि.अ. तथा लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा एवं परीक्षण सम्बन्धी अभिमुखीकरण/प्रशिक्षण गर्ने।											प्रशासन शाखा	योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	IFES Nepal	सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा एवं परीक्षण सम्बन्धी अभिमुखीकरण/प्रशिक्षण भएको हुने।		
४.३	आयोग र अन्तरगत सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू कम्तीमा अप्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी हुने गरी बजेट तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	आर्थिक प्रशासन शाखा	आयोग र विकास साझेदार	आयोगको सम्पूर्ण कार्यक्रमहरू कम्तीमा अप्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी भएको हुने।		
५	अनुगमन र मूल्याङ्कनमा लैङ्गिक तथा समावेशी मूलप्रवाहीकरण																
५.१	आयोग र अन्तर्गतबाट सञ्चालित नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्यांकनसम्बन्धी कार्यविधि/निर्देशिकामा लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी सूचकहरू समावेश गरी सोको आधारमा अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र IFES Nepal	लैङ्गिक तथा समावेशीसम्बन्धी सूचक सहितको अनुगमन तथा मूल्यांकनसम्बन्धी कार्यविधि/निर्देशिका तयार भई कार्यान्वयनमा आएको हुने।		

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४		२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
५.२	आयोगका पदाधिकारी, कर्मचारी तथा विकास साझेदार संस्थाबाट केन्द्र तथा जिल्लामा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको निरन्तर अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	विकास साझेदार	सञ्चालित कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन भई पृष्ठपोषण तथा प्रतिवेदन प्राप्त भएको हुने।	
५.३	आयोग र अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी खण्डीकृत तथ्यांक तयार/अद्यावधिक गरी नियमितरूपमा कार्यक्रममा सुधार तथा परिमार्जन गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र विकास साझेदार	लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी खण्डीकृत तथ्यांक तयार/अद्यावधिक भई कार्यक्रममा सुधार तथा परिमार्जन भएको हुने।	
५.४	आयोगबाट सञ्चालित लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी कार्यक्रमहरूको अर्धवार्षिक समीक्षा गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग, UNDP/ESP र IFES Nepal	आयोगबाट सञ्चालित लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी कार्यक्रमहरूको अर्धवार्षिक रूपमा समीक्षा भएको हुने।	
५.५	प्रत्येक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा लैङ्गिक तथा समावेशिताका सम्बन्धमा भएका कार्यहरूको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी लैङ्गिक तथा समावेशी समन्वय समिति मार्फत आयोगमा पेश गर्ने।									लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ		आयोग	लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी वार्षिक प्रतिवेदन तयार भई समिति मार्फत आयोगमा पेश भएको हुने।	
५.६	आयोग र अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको वार्षिक रूपमा लैङ्गिक तथा समावेशी परीक्षण गर्न लैङ्गिक तथा समावेशिता परीक्षण सम्बन्धी दिग्दर्शन /Manual तयार गरी लैङ्गिक तथा समावेशी परीक्षण गर्ने।									लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	IFES Nepal	वार्षिक रूपमा लैङ्गिक परीक्षण भई लैङ्गिक तथा समावेशी प्रतिवेदन तयार भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत	
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५									
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.						
६	लैङ्गिक तथा समावेशी कानुनी संरचना																
६.१	आयोगको लैङ्गिक तथा समावेशीकरण नीतिमा उल्लेख भएका प्रावधानलाई मध्यनजर गर्दै निर्वाचन आयोग ऐन, निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, मतदाता नामावली सम्बन्धी ऐन, स्थानीय निकाय (निर्वाचन कार्यविधि) ऐन, राजनीतिक दलसम्बन्धी ऐन, निर्वाचन सम्बन्धी एकीकृत ऐन लगायत निर्वाचनसँग सम्बन्धित ऐन, नियमावली, निर्देशिका/ कार्यविधि आदि कानूनहरूको मस्यौदा तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने।												कानून शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ, सम्बन्धित शाखा	आयोग र IFES Nepal	आयोगको लैङ्गिक तथा समावेशीकरण नीतिमा उल्लेख भएका प्रावधानलाई मध्यनजर गर्दै निर्वाचन सम्बन्धी ऐन, नियमावली, निर्देशिका/कार्यविधि आदि कानूनहरूको मस्यौदा तयार भई कार्यान्वयन भएको हुने।	
७	राजनीतिक प्रक्रियाहरूमा लैङ्गिक तथा समावेशीसम्बन्धी अनुसन्धान																
७.१	निर्वाचन तथा राजनीतिक प्रक्रियामा महिला तथा वञ्चितमा परेका समुदायको सहभागिता सम्बन्धी अध्ययन गर्ने।												अध्ययन, अनुसन्धान तथा वैदेशिक सम्बन्ध शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	UNDP/ESP	निर्वाचन तथा राजनीतिक प्रक्रियामा महिला तथा वञ्चितमा परेका समुदायको सहभागिता सम्बन्धी अध्ययन भएको हुने।	
७.२	राजनीतिक दलको केन्द्रीय तथा अन्य समितिहरूमा लैङ्गिक तथा समावेशी सहभागिता सम्बन्धी अध्ययन गर्ने।												अध्ययन, अनुसन्धान तथा वैदेशिक सम्बन्ध शाखा	लै. तथा स. एकाइ र राजनीतिक दलसम्बन्ध शाखा	IFES Nepal	राजनीतिक दलको केन्द्रीय तथा अन्य समितिहरूमा लैङ्गिक तथा समावेशी सहभागिता सम्बन्धी अध्ययन भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४			२०७४/०७५							
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
७.३	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय निकायहरूमा हुने आगामी निर्वाचनपश्चात् संविधानमा भएको व्यवस्था अनुरूप लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी प्रावधानको परिपालना सम्बन्धी अध्ययन गर्ने।									अध्ययन, अनुसन्धान तथा वैदेशिक सम्बन्ध शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ र कानुन शाखा	आयोग र विकास साझेदार	लैङ्गिक तथा समावेशितासम्बन्धी प्रावधानको परिपालना सम्बन्धमा अध्ययन भएको हुने।	
७.४	निर्वाचन प्रक्रियामा खटाइएका जनशक्तिहरूको लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी अध्ययन गर्ने।									अध्ययन, अनुसन्धान तथा वैदेशिक सम्बन्ध शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ र प्रशासन शाखा	आयोग र विकास साझेदार	निर्वाचनका प्रक्रियामा खटाइएका जनशक्तिहरूमा लैङ्गिक तथा समावेशिताका बारेमा अध्ययन भएको हुने।	
८	GI लक्षित समूहहरूको मतदाता शिक्षा र मतदान प्रक्रियामा बढ्दो पहुँच													
८.१	महिला तथा सीमान्तीकृत र वञ्चितकरणमा परेका समूहको पहुँच अभिवृद्धि गर्न निरन्तर मतदाता दर्ता, घुम्ती दर्ता र विशेष दर्ता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने।									मतदाता नामावली शाखा	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal	निरन्तर मतदाता दर्ता, घुम्ती दर्ता र विशेष दर्ता कार्यक्रम नियमित रूपमा सञ्चालन भएको हुने।	
८.२	मतदाता दर्ता कार्यक्रम तय गर्नुपूर्व लक्षित समुदाय र क्षेत्रको पहिचान गरी सो समुदाय र क्षेत्रका संघसंस्थाका प्रतिनिधि एवं सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम गर्ने।									जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	मतदाता नामावली शाखा	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal	मतदाता दर्ता कार्यक्रम तय गर्नुपूर्व लक्षित समुदाय, संघसंस्थाका प्रतिनिधि एवं सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.					
८.३	जिल्लामा सञ्चालन गरिने लक्षित समुदाय दर्ता कार्यक्रममा लक्षित समुदायका व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिई स्वयंसेवकको रूपमा परिचालन गर्ने।											जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	मतदाता नामावली शाखा	UNDP/ESP	लक्षित समुदाय दर्ता कार्यक्रममा सो समुदायका व्यक्तिलाई प्राथमिकता सहित स्वयंसेवकको रूपमा परिचालन गरिएको हुने।	
८.४	निर्वाचन प्रक्रियामा लक्षित समुदायको सहभागिता अभिवृद्धि गर्न मताधिकार सम्बन्धी अन्तरक्रिया र तालिम सञ्चालन गर्ने र सोको लागि नवीन प्रविधि र लोकप्रिय शैली अपनाउँदै स्थानीय भाषामा मतदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।											निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal	नवीन प्रविधि र लोकप्रिय शैलीसहित लक्षित समूहमा स्थानीय भाषामा मतदाता शिक्षा तथा मताधिकार सम्बन्धी अन्तरक्रिया र तालिम सञ्चालन भएको हुने।	
८.५	महिला एवं सीमान्तीकृत समुदायको निर्वाचन प्रक्रियामा सहभागिता सम्बन्धी क्षमता विकासका लागि सरकारी, गै.स.स. एवं प्रशिक्षण संस्थाहरूले सञ्चालन गर्ने स्थानीयस्तरका विकास कार्यक्रम तथा तालिम प्रशिक्षण कार्यक्रममा मतदाता शिक्षा विषय समावेश गर्न सम्बद्ध निकायहरूसँग अनुरोध गर्ने।											निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग	सरकारी, गै.स.स. एवं प्रशिक्षण संस्थाहरूले स्थानीयस्तरका विकास कार्यक्रम तथा तालिम प्रशिक्षण कार्यक्रममा मतदाता शिक्षा विषय समावेश गर्न सम्बद्ध निकायहरूसँग अनुरोध भएको हुने।	
८.६	मतदाता र नागरिक शिक्षाका सामग्रीहरू लैङ्गिक तथा समावेशीमैत्री बनाउँदै लैजाने।											निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal	मतदाता र नागरिक शिक्षाका सामग्रीहरू लैङ्गिक तथा समावेशीमैत्री भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.					
८.७	अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक र राष्ट्रसेवकको मतदानमा सहज पहुँच गराउन Pre-voting/ Early voting/ Alternative voting जस्ता प्रकृयाको संभाव्यता अध्ययन गरी थालनी गर्ने।											कानून महाशाखा	निर्वाचन सञ्चालन शाखा, लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग, UNDP/ESP	अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक र राष्ट्र सेवकको मतदानमा सहज पहुँच गराउन Pre-voting/ Early voting/ Alternative voting जस्ता मतदान प्रक्रियाको थालनी भएको हुने।	
८.८	अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा महिला उम्मेदवारको लागि धरौटी लगायतका विषयमा सहूलियत प्रदान गर्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न पहल गर्ने।											कानून महाशाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग	अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा महिला उम्मेदवारको लागि धरौटी लगायतका विषयमा सहूलियत प्रदान गर्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न पहल भएको हुने।	
९	राजनीतिक दल, उम्मेदवार, सञ्चार माध्यम तथा सरोकारवालाहरूसँगको सहकार्य															
९.१	व्यवस्थापिका-संसदमा रहेका विभिन्न समितिहरू तथा राजनीतिक दलहरूसँग निर्वाचन तथा लैङ्गिक एवं समावेशी विषयहरूमा नियमित सम्वाद र अन्तरक्रिया गर्ने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	राजनीतिक दलसम्बन्ध शाखा	आयोग, IFES Nepal र DIPD	संसदीय समितिहरू तथा राजनीतिक दलहरूसँग निर्वाचन तथा लैङ्गिक एवं समावेशी विषयहरूमा सम्वाद/अन्तरक्रिया भएको हुने।	
९.२	लैङ्गिक समानता र समावेशीकरणको महत्त्वबारे राजनीतिक दलका आधिकारिक पदाधिकारीलाई अभिमुखीकरण गर्ने।											योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	राजनीतिक दलसम्बन्ध शाखा	आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal र DIPD	लैङ्गिक समानता र समावेशीकरणको महत्त्वबारे राजनीतिक दलका आधिकारिक पदाधिकारीलाई अभिमुखीकरण दिइएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४		२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
९.३	लैङ्गिक तथा समावेशी नीति तथा रणनीतिको कार्यान्वयनलाई सबल बनाउन क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दा शिक्षा मन्त्रालय, महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय लगायतका सरकारी एवं गैरसरकारी निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	राजनीतिक दलसम्बन्ध शाखा		सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय र सहकार्य प्रभावकारी भएको हुने।	
९.४	राजनीतिमा महिला सहभागिता सम्बन्धी विद्यमान चुनौतिको न्यूनीकरण गर्न राजनीतिक दल तथा सरोकारवालाहरूसँग केन्द्र, जिल्ला, गाउँ तथा नगरस्तरमा अन्तरक्रिया गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा र जि.नि.का.		आयोग, UNDP/ESP, IFES Nepal र DIPD	राजनीतिमा महिला सहभागिता सम्बन्धी विद्यमान चुनौतिको न्यूनीकरण गर्न राजनीतिक दल तथा सरोकारवालाहरूसँग केन्द्र, जिल्ला, गाउँ तथा नगरस्तरमा अन्तरक्रिया सञ्चालन भएको हुने।	केन्द्र र जिल्लास्तरमा आयोग र गाउँ तथा नगरस्तरमा जि.नि.का
९.५	जिल्ला कार्यक्रम समन्वय तथा अनुगमन समिति र गा.वि.स./न.पा. वडास्तरीय मतदाता नामावली दर्ता समन्वय समितिमा अल्पसंख्यक/ वञ्चितको क्षेत्रमा काम गर्ने नागरिक समाजका एक जना प्रतिनिधिलाई सहभागी गराउने व्यवस्था गर्ने।									मतदाता नामावली शाखा	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय	आयोग	जिल्ला तथा स्थानीयस्तरका समन्वय तथा अनुगमन समितिहरूमा अल्पसंख्यक/ वञ्चितको क्षेत्रमा काम गर्ने नागरिक समाजका एक जना प्रतिनिधिलाई सहभागी गराउने व्यवस्था भएको हुने।	
९.६	निर्वाचनको समयमा सञ्चार माध्यमको अनुगमन गर्न लैङ्गिक तथा समावेशी प्रतिनिधित्व भएको कार्यदल गठन गर्ने।									निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	आयोग	सञ्चार माध्यमको अनुगमन गर्न लैङ्गिक तथा समावेशी प्रतिनिधित्व भएको कार्यदल गठन भएको हुने।	निर्वाचनको समयमा

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि								जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत
		२०७२/०७३		२०७३/०७४		२०७४/०७५								
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.					
९.७	लैङ्गिकता तथा समावेशिताका विषयमा सञ्चारकर्मीहरूलाई अभिमुखीकरण गर्ने।									योजना, अनुगमन तथा समावेशीकरण शाखा	निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	आयोग र UNDP/ESP	लैङ्गिकता तथा समावेशिताका विषयमा सञ्चारकर्मीहरूलाई अभिमुखीकरण दिइएको हुने।	
९.८	आम तथा स्थानीय सञ्चार माध्यमको उपयोग गरी सीमान्तकृत तथा अति सीमान्तकृत समुदायमा सडक नाटक, अन्तरक्रिया जस्ता कार्यक्रमहरूबाट मतदाता शिक्षा प्रवाह गर्ने।									निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र UNDP/ESP	आम तथा स्थानीय सञ्चार माध्यमको उपयोग गरी सीमान्तकृत तथा अति सीमान्तकृत समुदायमा मतदाता शिक्षा पुगेको हुने।	
९.९	मतदाताहरू बीच लोकप्रिय व्यक्तिलाई सद्भावना दूत (Brand Ambassador) नियुक्त गरी निज मार्फत लक्षित समुदायमा मतदाता शिक्षा सञ्चालन गर्ने।									निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र UNDP/ESP	सद्भावना दूत नियुक्त भई लक्षित समुदायमा मतदाता शिक्षा सञ्चालन भएको हुने।	
९.१०	सञ्चार माध्यमका प्रमुख/ प्रतिनिधिसँग निर्वाचन कानुन, मतदाता शिक्षा, सञ्चार माध्यमको उपयोग, लैङ्गिक तथा समावेशीकरण आदि विषयमा नियमित अन्तरक्रिया गर्ने।									निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र UNDP/ESP	सञ्चार माध्यमका प्रमुख/प्रतिनिधिसँग निर्वाचन कानुन, मतदाता शिक्षा, सञ्चार माध्यमको उपयोग, लैङ्गिक तथा समावेशीकरण आदि विषयमा नियमित अन्तरक्रिया भएको हुने।	
९.११	महिला एवं समावेशी समूहको राजनीतिक सशक्तीकरण र मतदाता शिक्षा सम्बन्धमा त्रैमासिक रूपमा लेखमाला सञ्चालन गर्ने।									निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र UNDP/ESP	महिला एवं समावेशी समूहको राजनीतिक सशक्तीकरण र मतदाता शिक्षा सम्बन्धमा लेखमाला प्रकाशन भएको हुने।	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	कार्यान्वयन अवधि										जिम्मेवार शाखा/ कार्यालय	सहयोगी शाखा/ निकाय	स्रोत व्यवस्थापन	अपेक्षित प्रतिफल	कैफियत	
		२०७२/०७३		२०७३/०७४				२०७४/०७५									
		ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.	प. त्रै.	दो. त्रै.	ते. त्रै.	चौ. त्रै.						
९.१२	निर्वाचनमा लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषयमा भिडियो डकुमेन्ट्री तथा रेडियो नाटिका उत्पादन गरी टेलिभिजन तथा एफएम रेडियोबाट प्रसारण गर्ने ।												निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र विकास साझेदार संस्था	निर्वाचनमा लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषयमा टेलिभिजन तथा एफएम रेडियोबाट भिडियो डकुमेन्ट्री तथा रेडियो नाटिका प्रसारण भएको हुने।	
९.१३	निर्वाचनमा लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषयमा फ्लक्स तयार गरी मुख्य शहरमा होर्डिङ बोर्ड राख्ने ।												निर्वाचन शिक्षा, सूचना तथा तालिम शाखा	लैङ्गिक तथा समावेशी एकाइ	आयोग र विकास साझेदार संस्था	निर्वाचनमा लैङ्गिक तथा समावेशिता सम्बन्धी विषयमा मुख्य शहरमा होर्डिङ बोर्ड राखिएको हुने।	